

Опет и опет [1], и поред најбоље воље, никако не могу да разумем и схватим шта др Вељко Ђурић Мишина хоће да каже. До сада сам имао доста полемика на црквено-историјске и црквено-правне теме, али ова је заиста специфична по томе што Ђурић очевидно мисли што и ја, али неће то да призна, него демантује сам себе.

Овом приликом, морам да кренем од краја Ђурићевог другог реаговања. У последњој реченици, Ђурић, иако је читав текст писао у првом лицу једнине, каже да Џомић није успео “да нас убеди у невиност заговорника аутономије”. Прво, не познајем ни једног заговорника аутономије Цркве у Црној Гори из редова клирика и верника. Отуда нисам никога ни убеђивао у невиност оних које не познајем. Друго, не знам на кога то, осим на себе, мисли Ђурић када каже да “нисам успео да их убедим”? Има право да каже да нисам успео да убедим њега, а нисам га ни убеђивао, али ми није јасно у чије име још говори. Треће, изнео сам своја сазнања и став да аутономију Цркве у Црној Гори нико од клирика, почев од митрополита, није ни тражио, јер за тиме нема ни потребе.

“Научно пророковане”: Ђурић не само да превиђа историјске процесе и чињенице (оснивање Зетске Епископије од Светога Саве, уздизање у ранг Митрополије од Цара Душана, хиротоније архијереја у Црној Гори у Русији у време када је била укинута Пећка Патријаршија) него и пророкује будуће процесе. За разлику од Ђурића, скромно признајем да немам дар пророштва и пророковања, јер, по народној, нисам ни пророк, а ни пророчки син. Зато сам раније и навео да ће све време показати, али и упозорио да ће се промотерима неистине о аутономији Митрополије, при чему Ђурић није једини, врло брзо зацрвенети образи од стида. И то ћемо оставити времену које је пред нама, “јер је време најбољи судија”.

Полемику нисам схватио, а и даље је не схватам, као прилику да, како каже Ђурић, “покаже ко, шта и колико зна”. Схватио сам је, а и даље је схватам, као прилику да људски проговоримо о општим црквеним питањима и неприликама у којима се налазе епархије Српске Православне Цркве у Црној Гори које се, што Ђурићу посебно смета, саборском одлуком од 2006. г. називају и Православна Црква у Црној Гори.

Изгледа да би Ђурић у овој полемици био задовољан одговорима само да сам потврдио његове апсолутно неутемељене тезе. И поред добре воље, то не могу да учиним, јер то што Ђурић пише и што инсинуира није тачно. Отуда ми је у првом реаговању бројао речи, а у другом анализирао стил (узгред, не знам од када је то реторика баласт).

Опет грешке: И у другом реаговању Ђурић, професионални историчар и доктор историјских наука са више објављених књига из историје Српске Цркве у XX веку, има више фактографских грешака. Из поштовања према њему, али и из обавезе према читаоцима ове полемике, дужан сам да са, како Ђурић цени, “површним знањем историје” и те грешке, као и претходне које је направио, исправим.

Ђурић тврди да титула “Архиепископ Цетињски” и назив “Православна Црква у Црној Гори са собом повлаче много тога чега у историји није било”. Прво, није објаснио шта то повлаче титула и назив и шта то није било? Друго, и титула и назив су постојали у српској историји Црне Горе, а постоје и данас.

Ђурић је писао о континуитету хиротонија архијереја у Црној Гори. Подсетио сам га да је, поред грешке о хиротонијама Митрополита Висариона (Љубише) и Митрополита Јоаникија (Липовца), прескочио да помене и хиротонију Епископа Николаја (Јокановића) на Петровдан 1938. године у Цетињу. Дакле, нисам тврдио да је Епископ Николај био епархијски архијереј у Црној Гори него сам поменуо да је, приликом набрајања, прескочио да помене и његову хиротонију у Цетињу. Дакле, моје објашњење је више него основано и умесно, али је Ђурићу, по свему судећи, било много да као професионални историчар призна да сам га “као површни познавалац историје” ухватио у три па је зато признао само две фактографске грешке на две стране текста. А, право речено, за професионалног историчара је много да га “површни познаваоци историје” ухвате и у једној грешци фактографске природе.

Разлика између чињеница и ставова: Ђурић као професионални историчар, нажалост, меша чињенице и ставове историчара. Око историјских чињеница, и то општепознатих, нема спора, али су ставови и закључци историчара у њиховим текстовима и књигама различити и отуда они не могу представљати историјске чињенице без обзира што су изречене од појединих историчара Српске Цркве. Чињенице су једно, а ставови о чињеницама друго. Има више случајева да историчари око истих чињеница имају различите ставове и тумачења.

Мој опонент, пишући о хиротонијама архијереја у Београдском пашалуку, потврђује да карловачки митрополити нису били “канонски наследници пећких патријараха у правима хиротоније нових архијереја за друге српске црквене заједнице” како је, иначе, тврдио у првом тексту. То се јасно читује на примерима архијереја у Београдском пашалуку и касније у Кнежевини и Краљевини Србији. Ту је, дакле, демантовао своје претходне тезе.

Устав или закон: Иако се позива на текст Павла Швабића “К питању о аутономији српске цркве” од 1903. г., у црквено-правном смислу се не може казати да је Начертаније о духовној власти у Књажеству Србском био први црквени устав (Чедомиљ Митровић га, на пример, у “Гласнику Православне Цркве у Краљевини Србији” (бр. 5/1909. г.) назива “првим српским законом о црквеним властима”). Да је био црквени Устав онда би се тако и звао (као што је годину дана раније проглашен Сретењски устав). Текст Начертанија од 1836. г. никада није објављен у ниједном “Зборнику закона, уредаба и уредбених прописа” као службеним новинама у тадашњој Србији. Разумем да то историчари не уочавају, али је за правнике изузетно битно. А да је Ђурић којим случајем прочитао текст Начертанија од 1836. г. онда би сазнао каква је права имао, тј. сам себи доделио Кнез Милош у погледу унутрашњих црквених питања. Толико и о мом познавању црквеног права и о Ђурићевом познавању српске црквене историје у XIX веку.

Тачно је да Ђурић у ниједном тексту није спорио Српство Црногорске Митрополије нити тврдио да је била аутокефална, али је још тачније да у ниједном од ових текстова није ни нагласио историјско Српство Митрополије. Напротив, стварао је утисак да је реч о једној “монтенегринској” духовној институцији која сада, након проглашења независности Црне Горе, наводно тражи некакву наводну аутономију!?!

Црква и књажева овлашћена: Даље, претходници Митрополита Гаврила Дожиха су за време Књаза Данила и Књаза/Краља Николе у Црној Гори постављани на исти начин као и претходници Митрополита Београдског Димитрија у Србији - вољом владајућег књаза. Нека Ђурић прочита одредбе о избору митрополита београдског које се налазе у три српска државна закона о црквеним властима у Србији од 1847, 1862. и 1890. године, па нека онда прича причу “о саборности”.

Тачно је и то да, како каже Ђурић, “црногорски митрополити нису признавали ни турску, ни грчку црквену власт, нити су им били у зависности” те да им “то није давало више права од Карловачке Митрополије”. Али, у таквим историјским приликама им, мора се

признати, није давало ни мање права управо ако се зна 6. канон Седмог Васељенског Сабора који саборност архијереја разрешава само у случају “нужде и какве силе и неког оправданог разлога”. Друга је ствар ако Ђурић сматра да су османска окупација, борба за ослобођење од турске власти, укидање Пећке Патријаршије и остало представљали редовне прилике.

Фалширање фуснота: Не могу да верујем да Ђурић у фуснотама свог одговора погрешно цитира друге ауторе са жељом да својим тезама придода “аргументацију”. Тако, на пример, поткрепљујући своје тврдње о правима карловачких митрополита за хиротоније архијереја у другим српским црквеним заједницама цитира 146. страну књиге “Православна Српска Црква” Радослава М. Грујића (Београд, 1921. г.). Није ми било тешко да то погледам и проверим. На цитираној страници издања књиге које помиње Ђурић нисам нашао ни једну Грујићеву реч о томе. Уместо података о правима карловачких митрополита за хиротоније архијереја у другим српским црквеним заједницама, на тој страници се налазе подаци о Манастиру Троноши, дахијама, Карађорђу, игуману Пајсију и ђакону Авакуму. Нигде ни помена о правима карловачких митрополита.

Шта стварно пише Грујић? А ево шта Грујић пише у књизи на коју се позива Ђурић о Карловачкој Митрополији: “Духовна зависност Карловачке Митрополије од Пећке Патријаршије одржала се дуго и поред противљења аустријских државних власти. Формално је ишчезла тек са укидањем Пећке Патријаршије 1766. г., иако је фактички већ много раније престала. После тога, Цариградска Патријаршија, а с њом и остале самосталне Православне Цркве, признадоше Српску Цркву под аустро-угарском влашћу као потпуно независну и самоуправну Митрополију Карловачку” (стр. 117). Грујић за период након укидања Пећке Патријаршије као потпуно самосталне, без икаквих права и канонских обавеза једне према другој, наводи и Српску Цркву у Војводини, Славонији и Хрватској - Карловачку Митрополију, и Српску Цркву у Црној Гори - Црногорску Митрополију и Српску Цркву у Србији. Узгред, као што се види у наведеном цитату, уместо израза “аутокефална” Грујић користи израз “самостална”. Очеvidно је да и Грујић има у свом делу грешака (да не помињем овде да је Митрополита Митрофана (Бана) назвао и сматрао “последњим аутокефалним митрополитом” у Црној Гори, а са том Грујићевом констатацијом се не слажемо ни ја ни Ђурић. Узгред, тезе о аутокефалности понавља и Рајко Веселиновић на кога се Ђурић позива).

Никола Србин и Мило Црногорац: Ђурић изнова греша када се неуспешно труди да упореди Књаза/Краља Николу и Мила Ђукановића и утврђује им једну заједничку карактеристику у дужини владавине па им, као и мени речи, броји године владавине. Онда је било умесније да је Књаза/Краља Николу упоредио са Брозом. Истина је следећа: Црногорци су више волели Броза него што данас воле Мила Ђукановића. А ево

Пише: Велибор Џомић
четвртак, 22 децембар 2011 11:43

и великих разлика између Краља Николе и Мила Ђукановића које Ђурић уопште није узео у обзир: Никола Петровић је био Србин, а Мило Ђукановић Црногорац. Краљ Никола је био верујући православни хришћанин (ваља погледати његове “Мемоаре”), а Ђукановић је, по свему судећи, атеиста. Никола Петровић је ослобађао и ослободио Метохију, а Мило Ђукановић је признао тзв. независно Косово. Никола је обновио и саградио преко 200 цркава, а Ђукановић ниједну. Никола је бирао митрополите, а Ђукановић није. Никола је прогласио аутокефалност у државном Уставу од 1905. године, а Ђукановић није. Никола је Православље прогласио за државну веру у Уставу, а Ђукановић “одвојеност верских заједница од државе”. Да не наводим даље.

Једно Грбаљ, друго Паштровићи: Жао ми је што Ђурић као Србин и историчар не зна да Грбаљ и Паштровићи нису једно већ два различита српска племена у Приморју. Паштровићи се не налазе у Грбљу, нити храм Светог Александра Невског на Светом Стефану у Паштровићима представља “случај Грбаљ”, како га је из незнања погрешно крстио Ђурић, него, ако већ тако хоће, “случај Паштровићи”. Црквена општина Паштровска је једна, а Црквена општина Грбаљска је друга црквена јединица. Црквена општина Грбаљска није надлежна за Цркву Светог Александра Невског на Светом Стефану него Црквена општина Паштровска. Толико о Ђурићевом “познавању прилика у Црној Гори”.

Ђурићевом нагађању и баратању погрешним подацима нема краја. Не зна Ђурић, а и како би знао, да је Митрополија још пре годину и по дана пред судом у Котору покренула судски поступак за утврђивање својинских права на храмовима на Светом Стефану које је Управа за некретнине, преко ноћи и мимо знања Митрополије, незаконито укњижила, али не на тајкуне, како тврди, него на јавно хотелско предузеће “Будванска ривијера”. Отуда само за Ђурића као неупућеног у тај проблем то “остаје као питање”. А што се тиче тога да ли је Црква “дигла довољно гласа против угрожавања егзистенцијалног права и делатности свештеника” ваљда то боље од Ђурића знамо ми, свештеници и монаси Митрополије и других епархија у Црној Гори којих се тај проблем тиче и са којим се сусрећемо на сваком кораку, него Ђурић кога наш проблем не погађа ни у егзистенцијалном ни у делатном смислу. Како је и колико је Митрополија заштитила и штити неправедно прогнаног свештеника Синишу Смиљића најбоље је да Ђурић лично провери код оца Сенише, па тек онда да пише. Верујем да Ђурић саосећа са свештеницима и монасима у Црној Гори, али нема потребе да се бави нагађањима.

Само једна Црква: Не могу да верујем да се Ђурић “упецао” на причу појединих “монтенегрина” да “у Црној Гори постоје две Православне Цркве”. Постоји само једна Православна Црква те нема и не може бити никаквог “фузионисања” Цркве и анти-цркве.

Није тачно да сам избегао да одговорим на питања канонско-уставне утемељености титуле “Архиепископа Цетињског” и назива “Православна Црква у Црној Гори”. Било би добро да Ђурић још једном прочита саборску одлуку од 26. маја 2006. године и упореди је са надлежностима Светог Архијерејског Сабора по Уставу СПЦ.

На крају, драго ми је што је Ђурић похађао веронауку од 1964-1966. године, али, признаћемо, да се ове теме не изучавају на часовима дечије веронауке. Надам се да са овим текстом завршавам полемику са др Вељком Ђурићем Мишином.

[1] Трећи одговор др Вељку Ђурићу Мишини сам написао неколико дана након објављивања његовог реаговања. Међутим, због бројних статусних проблема грађанске природе у Црној Гори и бројних саслушавања у МУП-у, проглашавања за “државног непријатеља Црне Горе и странца који угрожава националну безбедност”, прикупљања документације за одобрење боравка, чекања у редовима, писања захтева, жалби и тужби судовима и то не само за себе него и за друге свештенике и монахе, нисам стигао раније да пошаљем одговор. Надам се да ми мој опонент и читаоци ове полемике на порталу Нове српске политичке мисли због тога неће замерити. В.Џ.